

УДК 67/68:331.217

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ У ЛЕГКІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Ізовіт Т.Л., Науменко І.П.

Українська асоціація підприємств легкої промисловості
«Укрлегпром»

В умовах ринку принципово змінюються підходи до оплати праці: оплачуються не витрати, а результати праці, прибуток стає вищим критерієм оцінки кількості і якості праці та основним джерелом особистих доходів працівників підприємств будь-якої організаційно-правової форми.

В основі побудови системи оплати праці на підприємствах мають бути конкретні показники роботи, які піддаються точному обліку і повною мірою відображають працю колективу або окремого працівника.

На даний час організація оплати праці на підприємствах здійснюється на підставі Законів України «Про оплату праці» [1], «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» [2], «Про прожитковий мінімум» [3] та інших нормативних актів. Зокрема:

- Міжгалузевої угоди у сферах машинобудування, металообробки, електротехніки, радіо-електроніки, приладобудування, суднобудування, деревообробної та паперової, легкої та текстильної промисловості України на 2016-2020 роки, зареєстрованої Мінсоцполітики 3 жовтня 2016 р. [4];

- Галузевої угоди між Мінпромполітики, ФДМУ, Асоціацією «Укрлегпром» та ЦК Профспілки працівників текстильної та легкої промисловості України на 2005-2006 рр. та змін до неї від 11.03.2010 р. [5].

Зауважимо, що Міжгалузевою угодою користуються окремі підприємства, переважно державної форми власності.

Галузева угода передбачає тарифну систему, що має сукупність нормативів, за допомогою яких здійснюються диференціація і регулювання заробітної плати робітників залежно від кваліфікаційного рівня і умов їх праці.

Тарифна система оплати праці включає: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики. Тарифна сітка (схема посадових окладів) формується на основі:

- тарифної ставки робітника першого розряду, яка встановлюється у розмірі, що перевищує законодавчо встановлений розмір мінімальної заробітної плати;

- міжкваліфікаційних (міжпосадових) співвідношень розмірів тарифних ставок (посадових окладів).

Відповідно до п.5.1.1.1 Розділу 5. «Оплата праці. Нормування праці» діючої Галузевої угоди у легкої промисловості, мінімальний розмір тарифної ставки робітника I розряду з нормальними умовами праці, як базовий для формування тарифної сітки (схеми посадових окладів фахівців) встановлено у розмірі не менше 101 відсотків розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом, за умови виконання місячної (годинної) норми праці.

Додатком 1 до Галузевої угоди зафіксовано міжкваліфікаційні співвідношення для встановлення тарифних ставок робітникам наступні:

I розряд – 1,0; II – 1,1; III – 1,22; IV – 1,36; V – 1,56; VI розряд – 1,82.

Згідно з рішенням Уряду з 01 січня 2017 року підвищити рівень мінімальної заробітної плати до рівня прожиткового мінімуму (3200 грн.), відповідно має зрости і оплата праці кваліфікованих працівників на підприємствах. Зокрема, Урядом запропоновано три новації: 1) підвищити мінімальну зарплату удвічі з 1600 до 3200 грн.; 2) встановити тарифний розряд єдиної тарифної сітки у розмірі 1600 грн.; 3) скасувати прив'язку розрахунку посадових окладів до мінімальної зарплати.

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет на 2017 рік» очікуваний індекс інфляції складе 108,1%, курс національної валюти – 27,2 грн/дол. США. [6]. Нові економічні реалії вимагають перегляду діючої Галузевої угоди у легкій промисловості, відкидають потребу у настільки дрібній деталізації окремих її положень та потребують більш узагальнених підходів, зокрема, до формування фонду оплати праці на підприємствах (табл.1).

Таблиця 1

Посадові оклади за єдиною тарифною сіткою на 2016 рік, грн.							
Розряд	Коеф. підвищ. окладу	01.01.2016-30.04.2016		01.05.2016-30.11.2016		01.12.2016-31.12.2016	
		Оклад згідно з розрядом	Оклад (тарифна ставка)	Оклад згідно з розрядом	Оклад (тарифна ставка)	Оклад згідно з розрядом	Оклад (тарифна ставка)
1	1,00	1113,0	1378	1185,0	516,0	1335,0	1600,0
Посадові оклади за єдиною тарифною сіткою на 2017 рік, грн. орієнтовні показники (прогноз)							
		01.01.2017 - 30.04.2017		01.05.2017 - 30.11.2017		01.12.2017 - 1.12.2017	
1	1,00	1335,0	1600	1419,0	689,0	1497,0	1762

Праця українських громадян є недооціненою як у галузі, так і загалом в економіці. Співвідношення між мінімальною та середньою зарплатою у легкій промисловості у жовтні 2016 р. становило менше 40%. За рекомендаціями Міжнародної організації праці таке співвідношення має становити не менше 50%, в країнах ЄС – 60%. Повільне зростання соціальних стандартів виштовхує все більше працюючих українців за межу бідності, звужує споживчі можливості населення, спонукає їх шукати кращої долі за кордоном.

Для подолання кризових явищ в економіці уряди провідних країн не скорочували, а збільшували соціальні видатки для відновлення внутрішнього споживчого попиту. Підвищення мінімальної зарплати має призвести до виведення зарплат з тіні.

З огляду на викладене, необхідно переглянути діючу систему формування фонду оплати праці на підприємствах легкої промисловості з урахуванням орієнтовних макропоказників на 2017 рік.

Хоча заробітна плата у легкій промисловості впродовж багатьох років стабільно зростає, однак традиційно є найнижчою серед галузей промисловості, тому маємо низьку мотивацію до праці, постійний дефіцит кадрів, перетік їх в інші галузі народного господарства. Водночас, слід відмітити деякі позитивні зрушення. Так, у 2016р. динаміка зростання середньомісячної заробітної плати на галузевих підприємствах перевищувала темпи даного показника у промисловості (120,7% та 114,9% відповідно за січень-жовтень 2016р.) (рис.1). Рівень зарплати у легкій промисловості у жовтні поточного року досяг 64,6% від середнього рівня у промисловості (у попередні роки цей показник складав лише 50-55%).

З одного боку, нинішня порівняно низька вартість робочої сили зумовлює відносну конкурентність України на світовому ринку послуг. Однак, є і негативний бік ситуації - постійний дефіцит кадрів, перетік їх в інші галузі народного господарства, небажання молоді здобувати галузеві професії. Все це, в свою чергу, стримує ефективний розвиток підприємств, нарощування обсягів виробництва, технічне оновлення і модернізацію виробничих потужностей тощо.

Якщо середня заробітна плата на підприємствах легкої промисловості становила в еквіваленті у грудні 2013р.- 253,2 дол. США, то у 2014р.- 228,2 дол. США, у 2015р.- 171,5 дол. США., у жовтні 2016р.- лише 155,5 дол. США. (табл.2)

Ціни виробників промислової продукції впродовж останніх трьох років випереджали зростання цін виробників на продукцію легкої промисловості. Так, якщо у 2016р. (жовтень порівняно з груднем 2015р.) ціна виробників легкої промисловості збільшилася лише на 4,8%, то середня ціна промислової продукції за цей період зросла на 28,7%. У порівнянні з 2013 роком галузеві ціни зросли лише в 1,65 разів, а в промисловості у 2,13 разів.

Експертно-аналітичною групою Асоціації, здійснено розрахунки на основі аналізу динаміки цінових показників та оплати праці впродовж останніх п'яти років. За результатами дослідження зроблено припущення, що для забезпечення у 2017 році виплати заробітної плати у легкій промисловості на належному рівні, очікується зростання цін виробників промислової продукції на 30-35%. Разом з оптимізацією витрат підприємств та здійсненням заходів із підвищення продуктивності праці, це дасть можливість досягти зростання середньої заробітної плати у 2017р. у 1,5 раз відносно 2016 р., що складе близько 6,0 тис.грн. або 220,6 дол.США на місяць.

Також вкрай важливо виробити галузеву позицію щодо відстоювання та встановлення гідного рівня вартості оплати праці у легкій промисловості, зокрема за одну хвилину роботи, що дозволить в довгостроковій перспективі обґрунтувати зростання орієнтовної очікуваної вартості робіт при укладенні контрактів з вітчизняними та іноземними замовниками. На основі проведення консультацій з учасниками галузевого ринку та оцінки наявних економічних чинників, Асоціацією здійснено розрахунки щодо середньозваженої вартості хвилини роботи робітника першого розряду, яка орієнтовно має становити щонайменше 0,40 грн. на підприємствах легкої промисловості.

У ринковій економіці немає строгої регламентації в оплаті праці, кожен підприємець може застосовувати різні варіанти оплати, які відповідають цілям підприємства.

З огляду на викладене, при розрахунку орієнтовної собівартості виконання держзамовлення або укладання «давальницьких» контрактів як з іноземними, так і вітчизняними контрагентами у 2017 році, підприємствам легкої промисловості рекомендується як базову визначити мінімальну вартість 0,40 грн. за одну хвилину роботи для робітника I розряду при здійсненні відповідних розрахунків з оплати праці. Це дасть можливість роботодавцям у повному обсязі виконати соціальні зобов'язання.

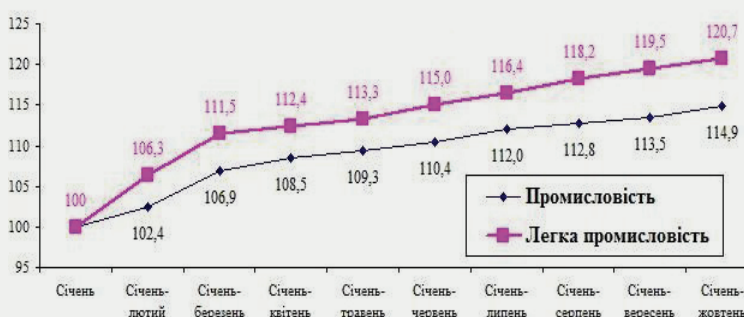

Рис.1. Динаміка зростання заробітної плати працівників у промисловості та легкій промисловості у 2016 р.

Розмір середньої заробітної плати у легкій промисловості, який у жовтні 2016 р. склав 4005,00 грн., є недостатнім для стимулювання стабільного розширеного відтворення трудових ресурсів на підприємствах. Номінальна заробітна плата працівників хоча і зростала у 2013-2016 рр., однак з огляду на рівень інфляції (185,1%) та стрімку девальвацію гривні (322,2%), реальна заробітна плата у галузі знизилася майже на 40% порівняно з 2013 роком.

Динаміка цінових показників та заробітної плати у 2013-2017 роках*

	2013 Грудень	2014 Грудень	2015 Грудень	2016 Жовтень	2017
Очікуване значення					
Середня заробітна плата, грн.					
у промисловості	4115	4616	5766	6232	
% до попереднього року	137,5	112,2	124,9	108,1	
% до 2013 року	100,0	112,2	140,1	151,4	
у легкій промисловості	2024	2712	3746	4005	6000
% до попереднього року	133,7	134,0	138,1	106,9	149,8
% до 2013 року	100,0	134,0	185,1	197,9	296,4
Офіційний курс гривні до долара	7,99	11,89	21,84	25,76	27,20
% до попереднього року	100,7	148,7	183,8	117,9	105,6
% до 2013 року	100,0	148,7	273,3	322,2	340,3
Середня заробітна плата, дол.					
у промисловості	514,8	388,3	264,0	242,0	
% до попереднього року	136,5	75,4	68,0	91,7	
% до 2013 року	100,0	75,4	51,3	47,0	
у легкій промисловості	253,2	228,2	171,5	155,5	220,6
% до попереднього року	132,7	90,1	75,2	90,7	141,9
% до 2013 року	100,0	90,1	67,7	61,4	87,1
Індекс споживчих цін (Ісц), % до грудня попереднього року	100,5	124,9	143,3	103,4	108,1
<i>в тому числі</i>					
Ісц на продукти харчування	99,3	124,8	141,5	100,6	
Ісц на одяг і взуття	96,5	114,5	135	109,1	
Ісц на житлово-комун. послуги	100,3	134,3	203	139,8	
Ісц, % до грудня 2013 року	100	124,9	179,0	185,1	200,1
<i>в тому числі</i>					
Ісц на продукти харчування	100	124,8	176,6	177,7	
Ісц на одяг і взуття	100	114,5	154,6	168,6	
Ісц на житлово-комун послуги	100	134,3	272,6	381,1	
Індекс цін виробників, % до грудня попереднього року					
у промисловості	101,7	131,8	125,4	128,7	
у легкій промисловості	101,2	123,9	126,7	104,8	135
Індекс цін виробників, % до грудня 2013 року					
у промисловості	100	131,8	165,3	212,7	
у легкій промисловості	100	123,9	157,0	164,5	222,1

*Розраховано на основі даних Державної служби статистики України [7]

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Верховної ради України. Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР «Про оплату праці». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>.

2. Офіційний сайт Верховної ради України. Закон України від 05.10.2000 № 2017-III «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.

3. Офіційний сайт Верховної ради України. Закон України від 15.07.1999 № 966-XIV «Про прожитковий мінімум». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-14>.

4. Міжгалузева угода у сферах машинобудування, металообробки, електротехніки, радіоелектроніки, приладобудування, суднобудування, деревообробної та паперової, легкої та текстильної промисловості України на 2016-2020 роки. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.fpsu.org.ua/generalna-ugoda-galuzevi-ugodi-teritorialni-ugodi/>

5. Галузева Угода між Міністерством промислової політики України, Фондом державного майна України, Асоціацією «Укрлегпром» та Центральним комітетом профспілки працівників текстильної та легкої промисловості України на 2005-2006 роки. К. - 2004. Сайт Української асоціації підприємств легкої промисловості «Укрлегпром». [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://ukrlegprom.org.ua/pro-ukrlegprom/galuzeva%20ugoda.pdf>

6. Офіційний сайт Верховної ради України. Закон України від 21.12.2016 № 1801-VIII «Про Державний бюджет України на 2017 рік» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>

7. Офіційний сайт Державної служби статистики України / Статистична інформація [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>